

2023-yil. 3-son.

TIL VA ADABIYOT TA'LIMI

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
MAKTABGACHA VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGINING
ILMIY-METODIK JURNALI

Elektron jurnal

НАУЧНО-МЕТОДИЧЕСКИЙ
ЖУРНАЛ МИНИСТЕРСТВА
ДОШКОЛЬНОГО И
ШКОЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ
РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН

Я **ПРЕПОДАВАНИЕ**
ЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ
Электронный журнал

L **LANGUAGE AND LITERATURE**
TEACHING
SCIENTIFIC-METHODOLOGICAL JOURNAL OF THE MINISTRY
OF PRESCHOOL AND SCHOOL EDUCATION
OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN

Electronic journal

ISSN 2010-5584

2023-yil
3
son

«Til va adabiyot ta'limi»
«Преподавание языка и литературы»
«Language and literature teaching»

ilmiy-metodik jurnal / научно-методический журнал

Bosh muharrir

Bahodir JOVLIYEV

Tahrir hay'ati:

Baxtiyor Saidov
Dilshod Kenjayev
Nizomiddin Mahmudov
Nargiza Rahmonqulova
Yorqinjon Odilov
Nasirullo Mirkurbanov
Jabbor Eshonqulov
Valijon Qodirov
Baxtiyor Daniyarov
Abdurahim Nosirov
Tolib Enazarov
To'liqin Saydaliev
Ravshan Jomonov
Zulxumir Mirzayeva
Qozoqboq Yo'ldoshev
Tajixon Sabitova
Salima Jumayeva
Nilufar Namozova
Qayum Baymirov
Manzar Abdulkayrov
Lutfullo Jo'rayev

(bosh muharrir o'rinbosari)

Alijon Safarov (elektron nashr uchun)
Madina Nuriddinova (elektron nashr uchun)
Latifa Xudayqulova (elektron nashr uchun)
Barno Kadirova (elektron nashr uchun)

Muharrirlar:

Nilufar Namozova
Nigora Uralova
Emma Torosyan
Nargis Bobodjanova

Sahifalovchilar:

Akmal FARMONOV
Gulnoza VALIYEVA

Tahririyat manzili:

100038, Toshkent shahri
Matbuotchilar ko'chasi 32-uy.
Telefon: (98) 121-74-16,
(71) 233-03-10, (71) 233-03-45, (71) 233-03-67.
e-mail: til_adabiyot@mail.ru
vab-sayt: www.tilvaadabiyot.uz

M U N D A R I J A

TAHLIL

Alijon Safarov. Front gazetasida til, uslub hamda mafkuraviy ta'sir vositalari	3
Saida Maksumova. O'zbek tilining amaliy uslubiyat darslarida matnlar bilan ishlash texnologiyasi	4
Oltoy Nurulloh. O'zbek tili sheva emas, o'zbek xalqining milliy tilidir	6
Nazokat Jiyanova, Shaxnoza Sharofova. Erkin Vohidov she'riyatida xalq maqollarining uslubiy o'rni	8
Gulabza Umarova. Adabiyot - ma'naviyatni yuksaltiruvchi vosita	11
Qayum Baymirov. Dars natijasi: ilmiy izlanish va ishonchli hamjihatlik	12
Sevara Jalalova. Speaking skills as one of the important problems of teaching and learning a foreign language	13
Nargiza Shirinova. Harbiy oliy ta'lim muassasalari kursantlarining bilish darajasi va ular yoshining o'ziga xos xususiyatlari	15

TADQIQOT

Abror Ochilov. Til - ma'naviyat komposi hamdir	17
Orzigul G'aniyeva, Nilufar Aminova. Jon Steynbekning "East of Eden" romanida oilaviy munosabatlar tasviri	18
Gulruh Bahodirova. O'zbek tilshunosligida sohaviy leksika tadqiqi va kashtachilik leksikasining tutgan o'rni	20
Maxbuba Qarshiyeva. "Hayrat ul-abror" dostonidagi hikoyatlarda adab, tavoze, vafo, qanoat kabi fazilatlar tarannumi	24
Qodirjon Mo'ydinov, Salomat Rustamova. Xalq og'zaki ijodidagi o'xshashliklar	25
Gulmira Zulaypoyeva. Iqbol Mirzo idios tilida qush nomlarining tahlili	27
Rashid Zohidov. Ilmiy-tanqidiy matn imkoniyatlari	29
Zilola Shukurova. Bayozlarning kelib chiqish tarixi va taraqqiyot omillari	31
Firuz Xalimova. Poetik matnda freym faollashuvi	33
Gulnoza Qurbonova. Gidronimlar va ularning nomlanish xususiyatlari	35
Omila Yuldasheva, Umida Nasirova. Methodology for developing discourse (spoken communication) skill among high school students	37
Saida Gazieva. Overcoming dyslexic obstacle in teaching english	39
Mohinu Anvarova. Bahodir Qobulning "Ena shamol" va "Otachiroq" hikoyalaridagi ayrim chegaralangan leksikaga oid so'zlarning lingvopoetik imkoniyatlari	41
Nozima Hamroyeva. Xurshid Davronning poetik uslubi	43
Dilnoza Mamirova. Adresant-adresat munosabatiga ko'ra reklamalar tasnifi	44
Mokhira Ziyadullayeva. Specific features of the addressing	47
Saodat Kambarova. O'quvchilarning obrazli va konseptual tafakkurini rivojlantirishda tizimli yondashuvlar	50
Шохида Холматова, Наргиза Сираджитдинова. Инновационные методы изучения русского языка в вузе	52
Umidjon Toshmamatov. Jamol Kamol she'riyatida janrlar rang-barangligi	53
I.Turdiyev. Ayrim ish yuritish hujjatlarining o'zbek va ingliz tili tarjima lug'atlarida berilishi, tafovutlar va muammolar	55
Ilxom Xolmuminov. "Alpomish" dostonida stilistik vositalar tahlili va ularni ingliz tiliga tarjima qilish muammolari	56
Дилноза Аминова. Контекстуальное определение полисемии в военной терминологии	59
Mahfuza Muxtorova. Surxon elining kuychisi	62
Farida Muminova. Tog'ay Murod qissalarida folklor tasviri	64

Nasiba Nasrulloeva. Ingliz kompyuter va internet jargonlarining yasalish xususiyatlari	66
Mushtariy Vohidova. Jahon adabiyotshunosligi asarlarining yuksak mafkuraviy-tafakkur yo'nalishi bilan	68
I.S. Qilichev. Oliy ta'lim muassasalarida kredit-modul tizimi asosida o'qitish mexanizmini takomillashtirish	70
Zohida Tursinova. Maktab ingliz tili o'qituvchilarini pedagogik kompetentligini baholash	72
Fotima Ismoilova. Xurshid Do'stmuhammad hikoyalarida modernistik ohanglar	73
Maftuna Khasanova. Modern methods of teaching english in higher education institutions	74
Nasiba Mirzayeva. Non-traditional methods in EFL	76
Jayron Radjabova. The role of multilingualism and monolingualism In ESL teaching	78
Roza Turdieva. The role of transformative learning in uzbek higher education system	79
Dilfuza Toshpulatova. Ona tili ta'limida o'quv topshiriqlarning mazmuni va uni takomillashtirish jarayoni	81

TILSHUNOSLIK

Arofat Sharipova, Gulchekhra Tursunova. Implementation of the culture-oriented linguistics approach using role-playing games in efl classes	43
Aytkul Djalilova. Translating idioms from english into uzbek	86
Dilafroz Umarova. The role of pragmatic meaning in teaching english	87
Eldorbek Khamitov. Newspaper and magazine headlines	89
Go'zal Maxamatxo'jayeva, Iroda Siddiqova. O'zbek tiliga ingliz tilidan o'zlashgan va o'zlashayotgan so'zlar haqida ba'zi mulohazalar	91
Kamola Alautdinova. Nutqiy faoliyat muloqot negizi sifatida	93
Odina Arifjanova. Gamification as a tool to improve second language acquisition	95
Sitora Yadigarova. Kiyim nomlarining ingliz tilshunosligida o'rganilishi	96
Mukhlisa Kenjayeva. Types of evaluative adjectives in english and uzbek	97

KICHIK TADQIQOT

Madina Ashirbayeva, Muhabbat Yusupova. Og'zaki nutqni rivojlantirishga qaratilgan WebQuest vazifalarini 11-sinf o'quvchilarida qo'llash	99
Eldorjon Shermatov. Elektron platforma xorijiy tillarga o'qitish vositasi sifatida	101
Laylo Alimjanova. Challenges in esp teaching: needs analysis in ESP	104
Mavluda Djurayeva. The choice of language in note-taking	107
Shohida Isakova. "Temur tuzuklari" ning fransuzcha va inglizcha tarjimalarida harbiy terminologiyaning ifodalanishi	110
Zanjiloy Abdusalamova. O'zbekning yuragidan joy olgan rus shoiri Faynberg	112

ИСПОЛЬЗУЙТЕ ЭТИ МАТЕРИАЛЫ

Рануша Атаева. Русский язык как средство формирования зунув по специальности	113
Эльдар Гиздулин, Зухридин Нуридинов. Современные информационные технологии – важное средство повышения качества образования	115

ЯЗЫКОЗНАНИЕ

Гулчехра Саримсакова. Развитие сравнительно-сопоставительной лингвистики в Узбекистане.....	117
Нилуфар Кахарова, Дилдорахон Хасанова. Синонимия фразеологизмов и другие единицы лексико-сематического уровня	119

ЛИТЕРАТУРОВЕДЕНИЕ

Насиба Хайдарова. Особенности передачи восточного религиозного дискурса в прозе русскоязычных писателей Узбекистана.....	122
---	-----

ПОЛЕМИКА

Махбуба Раимжанова. Современный подход к преподаванию русского языка как иностранного в неязыковом вузе	124
--	-----

ПРОБЛЕМЫ. ПОИСКИ. РЕШЕНИЯ

Дилмура Умарова. Проблемы и перспективы современного урока русского языка в национальных школах	126
--	-----

ОБРАЗОВАНИЕ: ОПЫТ, АНАЛИЗ, РЕЗУЛЬТАТЫ

Фарида Умарова. О взаимодействии обучающихся и преподавателей в совершенствовании лично-ориентированного обучения в военных вузах	128
--	-----

ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ

Гулжазира Утенбаева. Применение технологии «SMARTEF» при обучении русскому языку будущих офицеров ввоу	131
---	-----

ФОРМЫ ОБУЧЕНИЯ

Индира Наркулова. Работа с песнями как средство мотивации в высших военных образовательных учреждениях.....	133
--	-----

I.M.Turdiev

Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti univertiteti Tarjima nazariyasi va amaliyoti fakulteti "Ingliz tili" kafedrasida o'qituvchisi

AYRIM ISH YURITISH HUJJATLARINING O'ZBEK VA INGLIZ TILI TARJIMA LUG'ATLARIDA BERILISHI, TAFOVUTLAR VA MUAMMOLAR

Annotatsiya. Ushbu maqola rasmiy ish yuritish terminologiyasiga bag'ishlangan bo'lib unda ingliz va o'zbek tili izohli va tarjima lug'atlarda ish yuritish terminlarining berilishi va ulardagi farqlar tahlil qilinadi hamda ba'zi xulosalar taqdim qilinadi.

Kalit so'zlar: *ma'lumotnoma, CV, reference, certificate, xizmat ma'lumotnomasi, shaxsiy ma'lumotnoma.*

Annotation. This article is dedicated to the terminology of official proceedings, in which the presentation of official terms in English and Uzbek explanatory and translation dictionaries and their differences are analyzed and some conclusions are presented.

Key words: *ma'lumotnoma, CV, reference, certificate, xizmat ma'lumotnomasi, shaxsiy ma'lumotnoma.*

Rasmiy hujjatlar nomlari har bir tilda alohida yoki umuman bir tildan ikkinchi tilga o'zlashgan holda bo'lishi mumkin. Shunga qaramasdan ularning aksariyatida ularning mazmuni va ular beradigan ma'lumotlarda umumiylik mavjud bo'ladi.

O'zbek tilidagi rasmiy hujjatlardan biri ishga kirishda, ish yoki o'qish haqidagi beriladigan "Ma'lumotnoma" shaklini tahlil qiladigan bo'lsak, ushbu hujjatning shakli va ma'naviy ekvivalenti ingliz tilidagi "Resume", "Reference", "Certificate" va "CV" lardir. Ushbu hujjatlarning izohlari ingliz tili manbaalarida quyidagicha beriladi:

"Rezyume" bir-ikki sahifali hujjat bo'lib, u sizning barcha ish faoliyatingiz va ta'lim darajalaringizni jamlaydi. U ko'rib chiqish uchun oson uslubda, odatda o'q nuqtalari bilan ajratilib yoziladi. U sizning akademik faoliyatingizni xronologik va funktsional formatda tartibga solingan ko'rinishidir¹.

CV, ya'ni "curriculum vitae", lotincha "hayot kursi" degan ma'noni anglatadi. Bu sizning ta'limingiz, malakangiz va tajribangizning qisqacha mazmuni bo'lib, odatda tadqiqot, o'qituvchilik yoki tegishli ilmiy lavozimni qidirayotganda yaratiladi. CV lar odatda rezyumedan ko'ra uzunroq, kamida ikki sahifadan iborat.

Professional avtobiografiya rezyume va CV lardan butunlay farq qiladi, ularda ular faqat martaba va ta'lim yo'nalishlarining kir ro'yxatini taqdim etishdan farqli o'laroq, ko'proq hikoyani aytib beradi.

O'zbek tilida ingliz tilidan farqli o'laroq ma'lumotnomaning turli shakllari umumiy holda nomlanadi va ularning tuzilishi bir-biridan farqlanadi. Ushbu hujjatga izohlarni ko'rib chiqamiz:

Ma'lumotnoma²- bo'lgan voqea yoki mavjud holatlarni bildirish-axborot berish mazmunida ifodalaydigan hujjat. Ma'lumotnomalar, odatda, yuqori idora,

mansabdor shaxs hamda oddiy kishilarning ko'rsatmasiga, talabiga yoki iltimosiga binoan tuziladi; so'ralayotgan yoki iltimos qilinayotgan axborot va ma'lumotlarni o'zida aks ettiradi.

Ma'lumotnoma o'z xususiyati va mazmuniga ko'ra ikkiga: xizmat ma'lumotnomasi va shaxsiy ma'lumotnomaga bo'linadi. Xizmat ma'lumotnomasi — muassasa faoliyatiga doir voqea-hodisalarni rasmiy aks ettiradi va tasdiqlaydi. Xizmat ma'lumotnomasi axborot xususiyatga ega bo'lgan xilma-xil ma'lumotlarni o'z ichiga oladi, zarur hollarda esa raqamli jadvallar ko'rinishida tayyorlanadi. Bunday ma'lumotnomalar muassasa faoliyatiga aloqador voqea-hodisalar haqida yuqori idora yoki mansabdor shaxsni xabardor qiladi. Taqdim etilayotgan ma'lumotlar muassasa, jamoa xo'jaligi ishlab chiqarish faoliyatining muhim masalalari bo'yicha, uning moliyaviy faoliyati, xodim (shtat)lar soni, rejalashtirilgan topshiriqlarning bajarilishi, moddiy-tovar boyliklarining saqlanish holati; mehnat intizomining ahvoli haqida va boshqa so'ralayotgan masalalar to'g'risida bo'lishi mumkin. Masalan, «Toshkent qishloq xo'jalik mashinasozligi zavodida 2011 -yildagi mehnat intizomi haqida ma'lumotnoma».

O'zbekcha- Inglizcha tarjima lug'atlarida ma'lumotnoma quyidagicha berilgan:

ma'lumotnoma

noun

reference book, reference manual

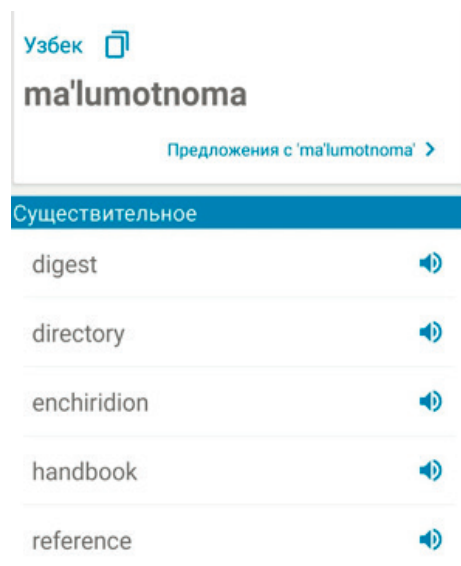
Mazmun jihatidan “reference book” va “reference manual” tarjimaga mos bo'lsada bu tarjimalar o'zbek tilidan ingliz tiliga hujjatlarni tarjima qilishda g'alizlik tug'diradi. Misol tarqisadi o'qish joyidan, beriladigan ma'lumotnoma shaklini olaylik. Ushbu hujjatning odatiy shaklida hujjatning yuqori qismiga qoraytirilgan harflarda “Ma'lumotnoma” deb yoziladi va uning etimologik tasnifi quyidagicha beriladi³:

МАЪЛУМОТНОМА Бу сўз арабча маълумот (қ.) ва тожикча нома ('хат') сўзларидан тузилган бўлиб, 'бирор масала бўйича маълумот берувчи матн' маъносини англатади (ЎТИЛ, I, 454). Ҳозир бу сўз русча справка сўзи ўрнига ишлатилмоқда.

Ma'lumki har bir tilda aksariyat so'zlar ko'p manoli hisoblanadi, bu xulosa ayniqsa ingliz tiliga xosdir. Yuqoridagi tarjimalardan “reference” so'zi o'zbek tilidagi “ma'lumotnoma” shakliga to'g'ri keladi. Aynan shu tarjima mos kelsada, uni og'zaki va yozma nutqda to'g'ri qo'llay olish uchun bu tarjima lug'atiga misollar qo'shish maqsadga muvofiq bo'ladi.

Yuqoridagilardan xulosa qiladigan bo'lsak, o'zbek-ingliz va ingliz-o'zbek tarjima lug'atlaridagi asosiy muammolardan biri bu tarjimalarda bir so'zning bir qancha ma'nolaribo'lsa ularga izoh va misollar bilan berilsa maqsadga muvofiq bo'lar edi.

Navbatdagi o'zbek-ingliz tarjima lug'atida esa ma'lumotnoma tarjimasi quyidagicha beriladi:

¹ <https://www.wewritebios.com/whats-the-difference-between-a-resume-cv-and-a-bio/>

² <https://fayllar.org/hujjat-turlari-va-xususiyatlari-v7.html?page=4>

³ Rahmatullaev, S. (2003). O'zbek tilining etimologik lug'ati (252-sahifa). "Universitet" Nashriyoti. www.ziyouz.com

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Rahmatullaev, S. (2003). O'zbek tilining etimologik lug'ati (252-sahifa). "Universitet" Nashriyoti.
2. Suyarov, A. (2018). O'zbek tilida ish yuritish (Uslubiy qo'llanma) (37-sahifa). Namangan
3. <https://www.wewritebios.com/whats-the-difference-between-a-resume-cv-and-a-bio/>
4. <https://fayllar.org/hujjat-turlari-va-xususiyatlari-v7.html?page=4>
5. English-Uzbek dictionary, versiya 1.8.6
6. English-Uzbek dictionary, versiya 2.6.3

Xolmuminov Ilxom

*Alisher Navoiy nomidagi o'zbek tili va adabiyoti universiteti
tayanch doktorant*

“ALPOMISH” DOSTONIDA STILISTIK VOSITALAR TAHLILI VA ULARNI INGLIZ TILIGA TARJIMA QILISH MUAMMOLARI

Annotasiya. Ushbu maqolada xalq og'zaki ijodi namunasi bo'lgan “Alpomish” dostonida uchraydigan stilistik vositalar va ularning tarjimasi muammolari haqida so'z boradi. Shuning bilan birgalikda tahlillarda o'xshatish va metafora o'rtasidagi farqlar ham ko'rsatib o'tilgan.

Kalit so'zlar: stilistika, funksional stilistika, metafora, metonemiya, o'xshatish, yufoniya, kokofoniya.

Annotation. This article talks about the stylistic devices found in the epic “Alpomish”, which is an example of folklore, and the problems of their translation into English. Therefore, the analysis shows the differences between simile and metaphor.

Key words: stylistics, functional stylistics, metaphor, metonymy, simile, euphony, cacophony.

Аннотация. В данной статье говорится о стилистических приемах, встречающихся в эпосе “Алпомыш”, являющемся образцом народного творчества, и проблемах их перевода на английский язык. Таким образом, анализ показывает различия между сравнением и метафорой.

Ключевые слова: стилистика, функциональная стилистика, метафора, метонимия, сравнение, юфония, какофония.